

AVRUPA TOPLULUĞU'NDA DİPLOMALARIN KARŞILIKLI TANINMASI SORUNU

Marthe de la TAILLE

Çeviren:
Öğ. Gr. Necmi ERYILMAZ

Öğretimin öğrenciyi meslek hayatına hazırlaması, Avrupa Topluluğu'na dahil ülkelerin üniversitelerinin ortak ilkelerde birleştirilmesi; bu iki konu yalnız sayın Edgar Faure'un yasa önerisinin —la loi - cadre—⁽¹⁾ ana teması değildir. Bütün Avrupa ülkelerinde değişik şekillerde zihinleri meşgul etmiştir bu iki sorun. Altı ülke arasında kurum seçme ve serbest çalışma özgürlüğünü kısıtlayan yargıların kaldırılmasından önce veya sonra yürürlüğe konması gereken diplomaların karşılıklı tanınmasına değgin esasları hazırlamak söz konusu olduğunda, Avrupa ülkeleri arasındaki yakınlaşmanın bütün karmaşıklığı açıkca ortaya çıkmıştır.

Bu özgürlükler bir defa elde edilirse, iktisadi Avrupa'yı kültürel Avrupa'dan, emtia Avrupası'nı insan Avrupası'ndan ayıran

(1) Bu kelime için (Petit Rober 1968), «Genel hükümleri uygulama metinlerine çerçeve hizmeti gören kanun»; (Grand Larousse Encyclopédique 1962) ise «Ayrıntılarını kararnamelerle saptamayı hükümete bırakan, bir reformun ilkelerini koyan kısa ve öz kanun. Parlamento'nun istemine bırakılmış ve Millet Meclisi belirli bir süre içinde kabul etmediği takdirde kanun olarak yürürlüğe giren kanun tasarısı.» karşılıklarını vermekte iseler de, bizim yasama dizgimizde bulunmayan bu yasa türüne «yasa önerisi» demeyi uygun bulduk. (Çeviren).

(2) Kurum seçme ve serbest çalışma özgürlüğü (la liberté d'établissement et de prestation de service) deyimiyle anlatılmak istenen şey, Avrupa Topluluğu'na dahil ülkelerin vatandaşlarının Topluluk çerçevesinde istedikleri okullarda öğrenim yapabilmelerini ve istedikleri kurumda çalışabilmelerini sağlayacak özgürlüktür. (Çeviren).

belirsiz yetki sınırları aşılmış olacaktır. Standart hale getirilmiş malların sürümünde şimdiye kadar karşılaşılan zorlukların tümü, kültür ve adetlerin üstün bir şekilde işlenmiş ürünleri olan yabancı meslek sahiplerine çalışma özgürlüğü vermenin ortaya çıkardığı sorunların derinliğini ölçmeye yarar. Ortak Pazar üyesi ülkelerden birinin bir doktoru, dilediği takdirde güney İtalya'lı çiftçileri veya Hamburg'lu liman işçilerini de tedavi edebilmesi veya; bir Fransız danışman mühendisin, bugün Fransa'nın herhangi iki şehri arasında serbestce yapabildiği gibi, yarın Altılar Avrupası'nın dört bucağında da etkinlik gösterebilmesi için bu elemanların yetişme tarzları, Topluluk ülkeleri tarafından ileride kabul edilecek ve halen bu ülkelerde uygulanan ilkelere uygun olmalıdır. Aksi halde mesleki etkinliklerin serbest bırakılması yapay, üstelik sonucu şimdiden belli olmayan bir patlamaya kıvılcım görevi gören, bir eylem olacaktır.

TEMELSİZ BİR SORUN: DİPLOMALARIN EŞDEĞERLİĞİ

İlk bakışta basit bir yol bizi kurum seçme ve serbest çalışma özgürlüğüne ulaştırabilir gibi görünüyor: diplomaların eşdeğerliği. Bu eşdeğerlik, mimar adayı bir öğrenciyse, örneğin iki yıl Milano'da, bir yıl Frankfurt'ta, kalan zamanda Paris'te öğrenim yapma olanağı ve buralardaki okuduğu okullardan birinden Topluluğun bütün üye ülkelerinde kendiliğinden ve ayrımsız olarak geçerli bir diploma elde etmesini sağlayacaktır.

Bugünkü durumda, üniversitelerin bu amaçta birleştirilmesi için hiçbir yasal dayanak yoktur. Roma Antlaşması da bu husustan hiç bahsetmemektedir. Avrupa Birliği tipi üniversiteler ⁽³⁾ kurmayı öngören sınırlı menzilli tasarıya gelince, o da halen düşünce ve dileklerde yaşamaktadır.

Zaten, tek düzen altında birleşme düşüncesinden doğan sıkıntı ve Brüksel'de bulunan bir *eğitim ağırlıkları ve ölçüleri bürosunun* ⁽⁴⁾ yetkisine bırakılmış reçetelere göre mikroplarından arın-

(3) Bu deyim *«üniversités européennes»* karşılığı olarak aldık. Bununla belirtmek istenen husus, Avrupa Birliği'nin amaçlarına ve Topluluk üyesi ülkelerin koşullarına uygun öğretim yapması tasarlanan üniversitelerdir. Bu hususta fazla bilgi için bkz. ESADER C. V., S. 1, s. 429-438 ve C. V., S. 2, s. 321-333. (Çeviren).

(4) Yazar bu anlatımıyla, 1889 da Paris'te toplanan Uluslararası Ağırlıklar ve Ölçüler Konferansı'yla onaylanan ve halen Sevr'de Breteuil pav-

mış, aynı tinsel gıdayı Avrupa'nın bir ucundan ötekine veren bir üniversiteler zinciri düşüncesinin yarattığı endişeler gözleri korkutacak cinstendir. Bu tasarı ütopyik karakterinden başka bu ülküye en bağlı avrupalıları bile yıldırmaktadır.

Topluluk yetkilileri böylece daha kılıgısal ve daha bükülgen bir yöntem izlemişlerdir. Altı ülke arasındaki, serbest doktorluk, avukatlık, mimarlık... vs. gibi devamlı ücreti olmayan bir mesleğin uygulamasına yol açan şimdiki koşulların karşılaştırılması, Topluluk üyesi ülkelerin vatandaşlarını en iyi şekilde yetişmelerini ve Ortak Pazar'da serbestce çalışabilmelerini sağlamak ereğiyle bu ülkelerin uymaya zorunlu olduğu asgari eğitim-öğretim ilkelelerini belirlemeye yarar.

ÖLÇÜT: BİR MESLEĞİ UYGULAMA KOŞULLARI

Devamlı ücreti olmayan mesleklerin serbest çalışma iznine doğru olan bu yaklaşma adımının çıkış noktası 1958 de Roma Antlaşması'nın kurum seçme ve serbest çalışma özgürlüğüne değgin iki bölümüyle saptanmıştır. Özellikle 57. maddenin birinci paragrafı bu hususu şu şekilde tespit etmektedir: «Devamlı ücreti olmayan etkinliklere girmek ve bunların uygulamasını kolaylaştırmak ereğiyle Konsey, Komisyon'un önerisi üzerine Meclis'in onayını alarak, diploma sertifika ve diğer ünvanların karşılıklı tanınmasına ilişkin yönergeleri kararlaştırır.»

1961 aralığında Konsey tarafından kabul edilen «kurum» ve «hizmetler» genel programları bir çalışma ve çalışma süreleri çerçevesi saptamaktadır.

O zamandan beri hazırlanan bütün tasarılar ve diğer mesleki kesimlerde yapılan bütün incelemeler, diplomaların karşılıklı tanınmasının, gayesi sadece altı ülkede serbest meslek tipinden etkinliklerin uygulamalarının serbest bırakılması olan bir vasıta olduğuna kesin şekilde tanıklık etmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun uzmanlık daireleri daha sağduyulu kurallar hazırlamak yerine, bazı durumlarda içinden çıkılmaz gö-

yonuda saklanan örnek metreyi anıştırarak eğitimde konulması düşü-
nülen uluslararası değişmezlik, tekdüzenlik ilkelerini eleştirmektedir.
(Çeviren).

rünümler arzeden ulusal alışkanlıklar çölünde benzeri bulunmayan çiçekler yetiştirme yolunu seçmiştir. Bir ülkede her hangi bir mesleğe giriş sıkı kurallara bağlanmış, ötekinde ise serbest bırakılmıştır. Üniversite diplomasına sahip olma zorunluğu bulunmayan alman veya hollandalı mimar, uzun bir üniversite öğreniminden geçen italyan veya fransız mimarlarıyla kendi öz topraklarında rekabet edebilecek mi? Başka bir sahada, örneğin tıpta, bazı uzmanlık dalları bütün ülkelerde bilinmemektedir. Üye devletler arasında eczacılık için aranan şartlar ve staj süreleri de çok değişmektedir. Mühendislik mesleğine kabul şartlarının çokluğu ve değişikliği daha ilk bakışta insanı ürkütüyor.

Bu kadar karışıklığa ve güçlüğe karşın hazırlık çalışmalarını sürükleyen koşullar hep aynıdır. Ne komşusundaki öğrenim düzeyinin yürüyüşü hakkında akademik değerde yargıda bulunmak, ne de inceden inceye karşılaştırmalar yapmak bir ülkeni yapacağı iş değildir. Yabancı diplomayı ancak önemli etkinliklere yol açmasından dolayı yalnız genel çizgileriyle inceliyebilir.

Diplomaların karşılıklı tanınmasının «ayrıca» veya üniversite tedbirleri çerçevesinde değil de, her hangi bir etkinlik kolunda kurum seçme ve serbest çalışabilmenin özel koşullarını tesbit eden öneriler bölümünde ele alınması bu yüzdendir. Ayrı yönergelere konu teşkil etse bile, bu sorunun irdelenmesi bir mesleğin uygulanmasını düzenlemeye ilişkin tedbirler bölümüne alınmıştır.

Dipoma ve stajların birbirlerini tamamlayan şeyler oldukları görüş açısından hareketle, mesleki öğretim stajları sorunu daima «karşılıklı tanıma» başlığı altında irdelenmiştir. Aynı düşünüşle, yalnız diplomaların tanınmasından bahsetmek yerine, öğretim koşullarının tümünün karşılıklı tanınmasından bahsetmek daha doğru olurdu. Zaten bir elemanın kendi ülkesinde yaptığı her hangi bir mesleki uygulama, çok defa gideceği ülke tarafından istenen öğretim stajına eşdeğer sayılacaktır.

MÜHENDİS, DOKTOR VE ECZACILARIN DURUMU

Avrupa Komisyonu tarafından şimdiye kadar Brüksel'de gerçekleştirilmiş çalışmalardan başlayarak diplomaların karşılıklı tanınması konusunda bir düşünüş tarzı ve bazı yöntemler çıkarmak

mümkündür. Fakat birbirinin yerine geçebilen ne bir yol, ne de bir çözüm şekli vardır.

Bir mesleğin sorunlarına yapışıp kalmak, her an gerçekçilikte güçlü olduğunu göstermek kaygısı, düşünülen etkinlik kesiminin özel durumlarıyla belirlenmiş bir yığın uygulamalı çözümler ortaya çıkarır. Zaten Komisyonun tasarıları bu çeşitliliği yeter derecede anlatmaktadır.

Her ne kadar diplomaların karşılıklı tanınması sorunu, özellikle bir üniversite öğrenimi gerektiren meslekleri ilgilendiriyorsa da, temmuz 1964 de Altılar Konseyi tarafından sanayi ve zanaatlar sahasından alınan geçici tedbirler yönergesine bağlanır.

Eşdeğerlik, bir ülkede şart koşulan uzluk belgesi ile uzluk belgesi şartı koymayan devletlerde herhangi bir mesleki etkinlik gösterilmek istendiğinde ortaya çıkar.

Benzer bir çözüm yolu, «teknik sahada araştırma, buluş, danışma ve uygulama» etkinlikleri için, yani, mühendisler için öne sürülmüştür.

Diplomaların eşdeğerliğini sağlama konusunda iki dizge düşünülmüştür. Bunları kısaca, okullar arasında karşılaştırmak yapmak ve asgari ortak hususları kapsayan ders programları düzenlemek diye tanımlayabiliriz.

Eşdeğerliği sağlanacak teknik kolların çokluğu, bunların ulusal gereklik ve düzenleştirmeler arasındaki ayrımları, iyi niyetlerine karşın memur ve uzmanları ümitsizliğe düşürmüştür.

Ayrıca üniversiter öğrenim ve üniversiter olmayan öğrenim olmak üzere, iki değişik seviyede öğrenimi kapsayan geçici bir düzen de öngörülmüştür. Bir mesleği uygulama belgesi, mühendislik etkinliklerinin serbest bırakılması düzenini sakatlamadan, gerçek bir diplomaların karşılıklı tanınması yöntemini gerçekleştirecek gibi görünüyor.

Doktorların birçok ülkedeki öğrenim benzerliği, Avrupa Komisyonu'na diplomaların karşılıklı tanınmasına ilişkin kesin ve özlü bir yönerge önerisi düzenlemeyi mümkün kılmıştır. Bu arada Komisyon her ülkede eşdeğer sayılan ünvan ve diplomaları da tek tek sıralıyor.

Eğer bu çalışmalar bir dereceye kadar pratisyen doktorlara kolaylık sağlarsa, tıbbi uzmanlıkların çeşitliliği daha fazla zor-

luklar ortaya çıkaracaktır. Gene bu arada, hem öğretimin asgari süresi ve ölçütleri, hem de tek bir ülkede özel uzmanlıklar için onaylanmış tamamlayıcı öğrenim stajları da oturtulmuş olur.

Diğer bir tıbbi mesleğe veya diğer bir durumu gelince: eczacılık dalındaki öğretim farkları, diplomaların karşılıklı tanınması sorunu söz konusu edilmeden önce düzene bağlanması şiddetle gereken bir gerçektir. Altı ülkede bu düzenleme asgari ortak hususları kapsayan bir program sayesinde gerçekleşecektir. Mesleğin, sanayi, laboratuvar ve eczane çalışması gibi, çeşitli uygulama biçimlerine hazırlanan öğrenciler için kuramsal ve uygulamalı ders saati ve öğretim yılı sayısı da saptanmıştır.

Öğretim programlarının yürürlüğe konması beş yıla iletirilmiştir; fakat, dizgede tıkanıklık yaratmamak gerektiğinden, bu kurallardan daha önce diploma almış olan eczacı için geçici bir tedbir öngörülmüştür: kendi ülkesinde beş sene mesleki uygulama yapmış olması koşulu.

MİMARLARIN DURUMU

Komisyon tarafından yönerge tasarısı kabul edildiğine göre, gelişmiştir. Bu iki değişik öğrenimden gelenlerde aranan husus-diplomaların karşılıklı tanınması iki tür öğretim arasında gerçekleşmiştir. Bu iki değişik öğrenimden gelenlerden aranan hususlar şunlardır :

— İsimleri bir listede bildirilen okul veya fakültelerden alınacak ve türleri ayrı bir listeye saptanan öğrenim sonu diplomaları;

— stajın tamamlandığını bildiren belge;

— mimar ünvanı kazanmak için daima üniversiteden diplomalı olma koşulu bulunmayan alman ve hollandalı mimarlara bir ünvan sınavı öngörülmüştür.

İçlerinde bu son madde en özgünüdür; zira ilgili ülkeleri önce Topluluk hukukunda geçerli bir tanıklıkla desteklenmiş gerçek bir tümleyici öğretim halkası düzenlemeyi kabule zorluyor. Bu sınav sayesinde, üniversite seviyesinde öğretimden geçmemiş bir meslek sahibi, kendi ülkesinde buna erişebilir ve mesleğini Avrupa'da serbestçe uygulama hakkından yararlanabilir.

Teknik ve tıbbi meslekler: yönerge önerileri Komisyon'un teknik daireleri seviyesinde hazırdır ve Komisyon'a sunulmak üzeredir. Komisyon'ca kabul edilen miramlığa ilişkin önerileri Konsey'in incelemesi gerekmektedir.

Hukuki ve kültürel mesleklere gelince, bunlarla ilgili çalışmalar henüz başlangıçtadır. Bütün durumlarda, devamlı bir ücreti olmayan mesleklerin etkinliğinin serbest bırakılması için başlangıçta öngörülen süre daha şimdiden dolduğu gibi, hazırlıklar bitinceye kadar da bir hayli geçmiş olacaktır.

1968 sonbaharında çalışma ve hazırlık incelemeleri sayıca bir hayli fazla olduğu halde gerçekleştirme oldukça gerideydi. Kısıtlamaların kaldırılması devamlı ücreti olmayan mesleklerden hiçbiri için gerçekleşmemiş ve bu yüzden diplomaların karşılıklı tanınması hususunda hiçbir şey yerine getirilememiştir.

Diplomaların karşılıklı tanınması sorununun meydana çıktığı teknik güçlükler şüphesiz başlangıçta eksik hesaplanmıştır. Üstelik, diğer öncelikli işler arasında kaybolan Avrupa Komisyonu bu sorunu Brüksel'de çözmek için gerekli tedbirleri de almamıştır. Tarımsal politikayı incelemekle görevli memurların sayısı yüzlerce olmasına karşılık on veya onbir çeşitli etkinlik kesiminde mesleki öğretimin koşullarının uygulanmasına çalışanların sayısını göstermek için bir elin parmakları yeterlidir.

Bu alanda kaydedilen gecikme ,hükümetlerin politik iradeden yoksun oluşuyla, ilgili eksikliğiyle veya Altılar'ın Bakanlar Konseyi'nin Avrupa sorunlarını görüşmeye yanaşmamalarıyla izah edilebilir.

AVRUPA BİRLİĞİ TİPİ ÜNİVERSİTELERİN KURULMASINI DESTEKLEYEN GÜÇLER

Halen yapılmakta olan üniversite reformları diplomaların karşılıklı tanınması sorununu günümüz olaylarının ışığına çekmektedir.

Fransa'da, mimari öğreniminin tekrar düzenlenmesine girilmiş, tıp öğrenimi değişikliğe uğramakta, avukatlık mesleğinde hazırlık dönemi kabul edilmemiştir. Bu şekilde bir çok etkinlik

kesimine girişi mümkün kılan ğretim koşulları pek yakında değişecektir.

Diplomaların karşılıklı tanınması hususundaki on yıllık gayretler, ancak şimdiye kadar Brüksel'de yapılan çalışmalar hesaba katılmaksızın bu altüst etme zorlamaları gerçekleştiği takdirde bir esasa bağlanmış olacaktır.

Buna karşılık, eğer Avrupa Komisyonu ve Altılar Konseyi gerekli yönergeleri hemen kararlaştırırlarsa, Komisyon'un yasa olarak yayınlamaya alıştığ mesleki ğretim ilkeleri de devletlerin veya üniversitelerin öğretimlerinde gerçekleştirmek istedikleri yenilikleri esinleyecektir.

Asgari ortak hususları kapsayan bu proğramlar herkes tarafından saygıyla karşılanmasına rağmen, diplomaların karşılık tanınmasının gerektirdiği temel uyumu bozmaksızın, benden yana olsun düşünceleri ve gerekli çeşitlilikler yeniden ortaya çıkabilecektir. Nihayet, Roma Antlaşması'nın bütün olanaklarından yararlanan Avrupa Komisyonu'nu asgari ortak hususları kapsayan proğramları kesin olarak düzenlemekle görevli kuruluşları kurmaya da hiçbir şey engel olamaz. Bu kuruluşlar daha başlangıçta nazik bir duruma giren ideal bir niversitenin Avrupa gleri olabilir.